

Војни обавештајно-безбедносни систем Сједињених Америчких Држава

УДК: 355.40(73)

Мр Младен Бајагић

У економским, политичким, војним и обавештајно-безбедносним процесима на глобалном међународном плану у периоду после „хладног рата“ доминирају САД, па аутор анализира структуру, организацију и делокруг рада војног дела америчког обавештајно-безбедносног система, као једног од најсложенијих и најмоћнијих војних обавештајно-безбедносних комплекса у свету. У анализи руководеће улоге Министарства одбране и његових установа задужених за обједињавање обавештајно-безбедносних послова наглашен је значај министра и Уреда министра одбране, као и Здруженог генералштаба *JCS*, који су значајан центар политичког одлучивања не само на нивоу Министарства већ и целокупне америчке извршне власти.

Аутор наглашава значај Обавештајне агенције одбране (*DIA*) као стратегијске одбрамбене обавештајне установе. Приказани су актуелна структура, организација и делокруг рада обавештајних и безбедносних установа (мини „обавештајних заједница“) копнене војске, ратне морнарице, ратног ваздухопловства и морнаричкодесантних снага. Од установа које се баве безбедносним (истражним) пословима издвојене су: Служба безбедности одбране (*DSS*) и Уред за специјалне истраге (*PB-AFOSI*).

Уводна разматрања

У теорији обавештајне делатности једна од најопштијих подела обавештајних и безбедносних организација јесте подела на цивилне и војне организације. Према томе, и национални обавештајно-безбедносни системи могу, начелно, да се поделе на цивилне и војне, односно на обавештајне и безбедносне службе које делују под руководством цивилних или војних субјеката. То потврђује анализа структуре и организације већине националних обавештајно-безбедносних система, посебно у државама које припадају групи регионалних или светских сила, с моћним обавештајно-безбедносним системима.

У последњој деценији 20. века дошло је до радикалних промена на светској политичкој и војној сцени. На економском, политичком и војном плану тренутно постоји само једна глобална сила – Сједињене Америчке Државе (САД). Њихова доминација и улога чине значајном анализу структуре, организације и делокруга рада обавештајних и безбедносних агенција и установа које припадају војном комплексу обавештајно-безбедносног система.¹

Структура, организација и делокруг рада америчког војног обавештајно-безбедносног комплекса

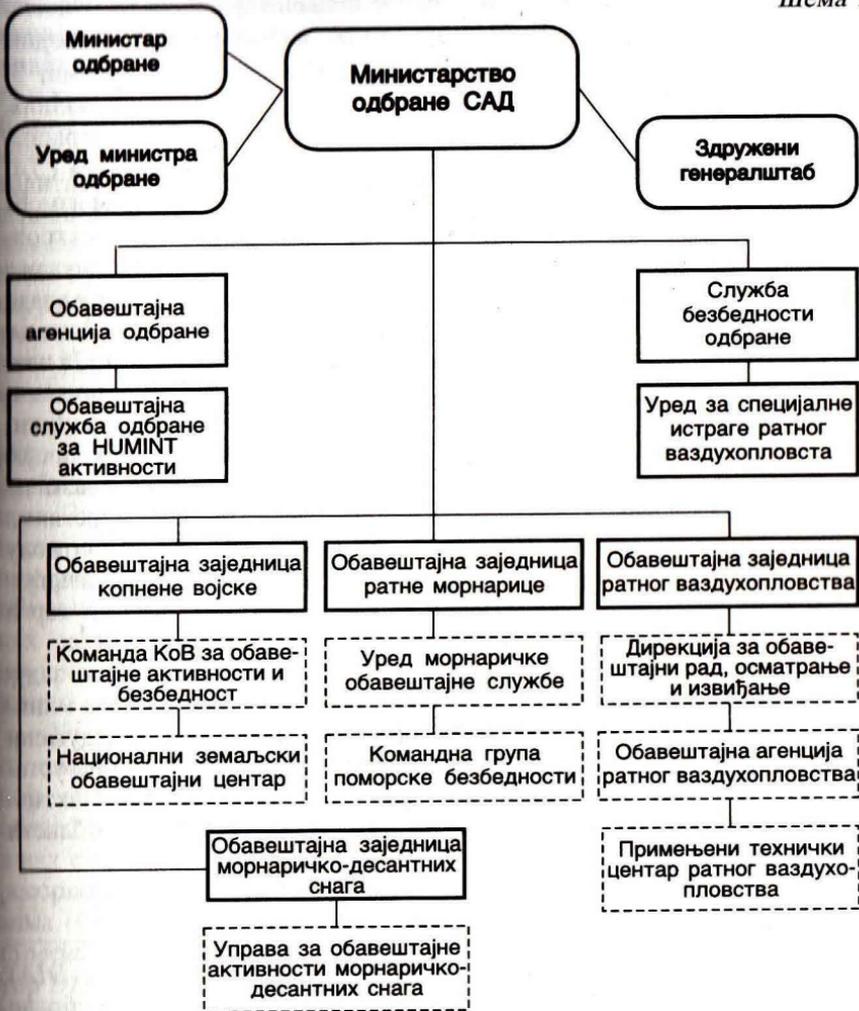
Војни обавештајно-безбедносни комплекс САД чини систем обавештајних и безбедносних установа и агенција које делују под окриљем и надзором Министарства одбране (*Department of Defense – DoD*).² Врх министарства, задужен за обједињавање општих одбрамбених и обавештајно-безбедносних послова, чине министар (*Secretary of Defense*), Уред министра (*Office of the Secretary of Defense – OSD*) и Здружени генералштаб (*Joint Chiefs of Staff – JCS*),³ који су најутицајнији центри политичког одлучивања Министарства (то су основни организациони субјекти у процесу доношења политичких одлука везаних за одбрамбена – војна, питања која имају национални значај).

Према доступним сазнањима, војни обавештајно-безбедносни комплекс САД (шема 1) тренутно сачињавају следеће обавештајне, контраобавештајне и безбедносне службе: 1) Обавештајна агенција одбране (*Defense Intelligence Agency – DIA*); 2) Обавештајна служба одбране за HUMINT активности (*Defense HUMINT Service – DHS*); 3) Обавештајна заједница копнене војске (*Army Intelligence Community*); 4) Обавештајна заједница ратне морнарице (*Naval Intelligence Community*); 5) Обавештајна заједница ратног ваздухопловства (*Air Force Intelligence Community*); 6) Обавештајна заједница морнаричкодесантних снага (*Marine Corps Intelligence*); 7) Служба безбедности одбране (*Defense Security Service – DSS*), и 8) Уред за специјалне истраге ратног ваздухопловства (*Air Force Office of Special Investigations – AFOSI*).

¹ Генерално, обавештајно-безбедносни систем САД сачињавају: 1) Савет за националну безбедност (*National Security Council – NSC*); 2) консултативно-политичка и саветодавно-надзорна тела и установе законодавне и извршне власти; 3) Државни секретаријат (*Department of State*), министарства правде, одбране, енергије, финансија и транспорта; 4) безбедносне агенције и установе које припадају тим деловима америчке владе, и 5) обавештајна заједница (*The U.S. Intelligence Community*).

² Почетком деведесетих година одређена су три главна правца деловања министарства: 1) управљање кризама; 2) прикупљање података о програмима страних војних, економских и научних потенцијала, и о политичким кретањима значајним за САД, и 3) потписивање и надгледање међународних уговора. Стога је висина буџета обавештајно-безбедносних установа Министарства износила 85 одсто федералног обавештајног буџета (13 милијарди долара); Loch K. Johnson, *America as a World Power: Foreign Policy in a Constitutional Framework*, New York, McGraw-Hill, Inc., 1991, p. 139.

³ Упоредити: *The United States Government Manual 1995/1996*, p. 177.

Војни обавештајно-безбедносни комплекс САД

Министар одбране је „главни саветник Председника за одбрамбену политику“ (*principal defense policy adviser to the President*), задужен за „општу одбрамбену и ресорну политику, и функционисање министарства у области за која је оно задужено“.⁴ У оквиру обавештајних активности које се спроводе под окриљем Министарства, ради њиховог јединственог планирања, руковођења и усмеравања, министар је одговоран за: 1) прикупљање и обједињавање војних обавештајних података који имају национални значај о страним државама и правовремено реаговање на све добијене задатке у вези с прикупљањем обавештајних

⁴ Исто, стр. 179.

сазнања које одреди директор централне обавештајне службе (*Director of Central Intelligence – DCI*); 2) прикупљање, израду и уступање војних и сродних (контра) обавештајних података о страним земљама; 3) управљање програмима и мисијама неопходним због националних, ресорних и тактичких обавештајних потреба; 4) руковођење контраобавештајним активностима Министарства изван САД, у сарадњи са *CIA*, и унутар САД, у сарадњи са *FBI*, сходно правилима усаглашеним између министра одбране и врховног тужиоца САД; 5) руковођење електронским обавештајним активностима и активностима везаним за очување безбедности комуникација (као један од извршних руководилаца у влади САД), осим оних за које *NSC* другачије одлучи; 6) обезбеђивање правовременог преношења најважнијих обавештајних сазнања; 7) планирање и реализацију пројеката истраживања, развоја и набавке техничких система и уређаја; 8) заштиту безбедности инсталација, активности, имовине и информација Министарства, као и посебно значајних личности; 9) успостављање и одржавање војне обавештајне сарадње и размене обавештајних сазнања с одабраним и кооперативним министарствима одбране страних држава; 10) обезбеђивање, руковање и контролу буџета *NSA* и других војних служби и националних установа за извиђање, и 11) административно-техничку подршку активностима унутар и изван САД значајним за обављање наведених функција.⁵

Поред министра, за организацију обавештајних активности задужени су Уред министра одбране и Здружени генералштаб. Уред министра чини више уреда којима руководе помоћници министра задужени за поједине области.⁶ Здружени генералштаб је такође значајна установа за опште одбрамбене послове и реализацију обавештајних активности чији чланови имају тачно утврђене надлежности у области обавештајних и безбедносних активности.⁷

Обавештајна агенција одбране

Обавештајна агенција одбране (*Defense Intelligence Agency – DIA*) основана је 1. августа 1961. на основу директиве Министарства одбране бр. 5105.21 (*DoD Directive 5105.21*).⁸ Као централна одбрамбена војна обавештајна установа задужена је за координацију обавештајних активности и обједињавање обавештајних сазнања за потребе Министарства и „надзор укупних напора на прикупљању војних обавештајних сазнања“

⁵ *Executive Order No. 12333*, исто, стр. 9; упоредити: *Executive Order No. 12036*, исто, стр. 12–13.

⁶ Детаљније: Charles W. Jr. Kegley, Eugene R. Wittkopf, *American Foreign Policy: Pattern and Process*, New York: St. Martin's Press, Inc. 1991, p. 373; посебно је значајна улога помоћника министра за командовање, контролу, комуникације и обавештајне активности (*The Assistant Secretary of Defense/Command, Control, Communications and Intelligence – C³I*); *The United States Government Manual 1995/1996*, исто, стр. 179–180.

⁷ Видети Loch K. Johnson, исто, стр. 137.

⁸ Tyrus G. Fain, (et al) (ed.), *The Intelligence Community: History, Organization, and Issues*, New York: R. R. Bowker Company, 1977, p. 32.

(to supervise the military intelligence collection effort).⁹ Према оснивачком документу, *DIA* овлашћена је за: организацију, управљање, руковођење и надзор обавештајних извора Министарства који су јој додељени; процену и координацију обавештајних задатака Министарства садржаних или додељених војним установама, и руковођење реализацијом тих функција; надгледање спровођења одобрених обавештајних планова, програма, политике и процедуре за остваривање обавештајних функција; обавештајно снимање, обраду, анализу и похрањивање снимака у библиотеке обавештајних служби; консолидацију обавештајних активности; управљање аутоматизованом обрадом података, укључујући планове за проверу поузданости података, утврђивање значаја и приоритета тих података и развој политике и програма управљања аутоматизованим процесима који се користе у обавештајне сврхе; израду програма за степеновање тајности „ванредних војних активности“, итд.¹⁰

Дужности *DIA* (према одељку 1.12/а Извршне наредбе бр. 12333) јесу: 1) прикупљање, израда или утврђивање задатака и координација снабдевања војним и сродним обавештајним подацима ресорног министра, Здруженог генералштаба, других одбрамбених делова и, по могућности, агенција које не припадају комплексу Министарства одбране; 2) прикупљање војних обавештајних података за потребе националне обавештајне и контраобавештајне службе; 3) координација обавештајних захтева Министарства; 4) руковођење војним аташеима, и 5) припрема обавештајне и контраобавештајне руководеће подршке Здруженом генералштабу.¹¹

Уз усмеравање, инструкисање, управљање и надзор јединственог система војних аташеа, једна од најважнијих функција *DIA* јесте селекција, анализа и обрада обавештајних података које достављају видовске обавештајне службе, као и израда, дистрибуција и презентација завршних обавештајних докумената.¹² Обавештајне студије *DIA* прослеђује ресорном министарству и другим обавештајним и саветодавним установама (*CIA* и *NCS*), као и Специјалном координационом комитету *NSC* (*Special Coordinating Committee – NSC/SCC*), чији је стални члан и директор *DIA*. Поред тога задужена је за школовање заједничког обавештајног кадра са осталим војним службама чији рад обједињава,¹³ пружање

⁹ Lyman B. Jr. Kirkpatrick, *The US Intelligence Community: Foreign Policy and Domestic Activities*, American Century Series, New York: Hill and Wang, 1975, pp. 35–36.

¹⁰ Упоредити: Jeffrey T. Richelson, *The U. S. Intelligence Community*, Ballinger Publishing Company, Cambridge, Massachusetts: A Subsidiary of Harper & Row, Publishers, Inc, 1985, pp. 36–37.

¹¹ *Executive Order No. 12333*, исто.

¹² Начин дистрибуције завршних обавештајних докумената зависи од нивоа и природе корисника. Селективна дистрибуција обавештајних докумената обавља се према одговарајућим одељењима Министарства у оквиру прописаног делокруга рада, док се синтетизована дистрибуција обавља према врху Министарства, у виду стратешких обавештајних студија значајних за процес доношења политичких одлука везаних за одбрану и националну безбедност САД (упоредити: *The United States Government Manual 1995/1996*, pp. 234–235).

¹³ Унутар *DIA* делује Здружени војнообавештајни колеџ (*Joint Military Intelligence College*), који је, као јединствену војнообавештајну образовну установу, Кон-

материјално-техничке, стручне и кадровске помоћи тим службама и за реализацију тајних активности с другим обавештајним установама, посебно са *CIA*, и то преко Комитета за обавештајни рад *NSC* или самостално, према одлукама Владе САД и Министарства одбране.

На оперативном плану, *DIA* спроводи обавештајна истраживања ради прикупљања обавештајних података првенствено војног, али и политичког и економског карактера. Због тога је овлашћена за стварање сопствених обавештајних извора и оснивање организационих елемената у америчким војним базама и посланствима широм света, што доказује да је реч о моћној обавештајној агенцији, која је равноправна са Централном обавештајном агенцијом.

Врх организационе структуре *DIA* чини Командни елемент, надлежан за усмеравање укупних активности Агенције уз помоћ више специјализованих штабова и уреда.¹⁴ Унутар њега делују Уред генералног саветника (*Office of the General Counsel*), задужен за пружање правних савета директору *DIA* и осталим службеницима Агенције неопходних за обављање обавештајних задатака, и Уред генералног инспектора (*Office of the General Inspector*), задужен за унутрашњу финансијску контролу, инспекције и спровођење иследних радњи.¹⁵

Поред Командног елемента, *DIA* има и више управа задужених за реализацију укупних обавештајних активности.¹⁶ То су:

1) *Обавештајна управа (J2)*, задужена за усаглашавање и дефинисање обавештајне доктрине Министарства ради извођења здружених дејстава и координацију рада Здруженог војнообавештајног система. У подршци војним операцијама у време криза Управа, као део Националног здруженог војнообавештајног центра (*National Military Joint Intelligence Center – NMJIC*), анализира и процењује обавештајна сазнања и уступа завршне обавештајне документе у мултимедијалном облику преко Одбрамбене обавештајне мреже (*Defense Intelligence Network*);

2) *Управа за израду обавештајних докумената (Directorate for Intelligence Production – DI)*, која обрађује обавештајне податке за потребе оперативног планирања оружаних снага, појединих видова, обједињених команди, Министарства и других националних агенција. Поред тога, надзире обављање обавештајних задатака и правилну употребу ресурса према наредбама Министарства и других државних органа. Унутар ње делује и Оперативни обавештајни кризни центар (*Operational Intelligence Crisis Center – OICC*), који обрађује податке у вези с кризним ситуаци-

---

грес овластио и за доделу највиших научних звања из области стратегијских обавештајних наука.

¹⁴ Војнообавештајни штаб (*Military Intelligence Staff – DM*), Штаб за планове, програме и операције (*Plans, Programs, and Operations Staff – PO*) и Извршни секретаријат (*Executive Secretariat – EC*) (Jeffrey T. Richelson, (first edition), исто, стр. 38.

¹⁵ У командном елементу делује и (главни) контролор, задужен за планирање, организовање, усмеравање и коришћење интегрисаног програма финансијског управљања.

¹⁶ О првобитној организационој структури *DIA* видети у: Tygus G. Fain, исто, стр. 324.

јама, укључујући и обавештајну припрему територија на којима се непосредно изводе, или ће се изводити оружане операције;

3) *Управа за политичку подршку (Directorate for Policy Support – DP)*, која извршава наредбе Уреда министра одбране и других политичких чинилаца. Те задатке обављају виши аналитичари и војнообавештајни официри (*Defense Intelligence Officers – DIO*);

4) *Управа за обавештајне операције (Directorate for Intelligence Operations)*, која руководи прикупљањем обавештајних сазнања из свих извора и њиховим обједињавањем на нивоу Министарства, као и другим оперативним обавештајним активностима (на пример, деловањем система војних аташеа).¹⁷

5) *Управа за информатичке системе и услуге (Directorate for Information Systems and Services)* која аутоматски обрађује податке, брине о информатичком развоју и оперативној подршци, пружа информатичке и библиотекарске услуге, издаје публикације и софтверска издања, обрађује и складишти обавештајне снимке и пружа аудио-визуелне информатичке услуге;

6) *Управа за администрацију (Directorate for Administration)*, која обучава кадар, утврђује политику спровођења обавештајних програма и поступака и контролише функције у области безбедности, обуке, развоја кадра, логистичких услуга, управљања објектима, набавке и уговарања послова, и слично. Ради контраобавештајне заштите начелника Здруженог генералштаба и обједињених команди унутар ње делује и Одсек за контраобавештајну активност и безбедност.¹⁸

Обавештајна заједница копнене војске

Обавештајна заједница копнене војске (КоВ) (*Army Intelligence Community*) састављена је од више обавештајних установа задужених за спровођење обавештајних, контраобавештајних и безбедносних активности за потребе КоВ, Министарства одбране и целокупне америчке обавештајне заједнице. Обавештајном заједницом КоВ руководи заменик начелника Здруженог генералштаба за обавештајну активност и његов помоћник¹⁹ (*Deputy Chief of Staff for Intelligence – DCSI and Assistant Deputy Chief of Staff for Intelligence*), који је одговоран за утврђивање обавештајне политике КоВ, надзор активности обавештај-

¹⁷ Оснивањем Обавештајне службе одбране за *HUMINT* активности, 1997. године, одбрамбене обавештајне установе за реализацију обавештајних операција применом, првенствено, агентурног метода, Управа је изгубила надлежност за *HUMINT* операције (о *DHS* опширније: Милан Милошевић, *Организација и функционисање америчког обавештајног система*, „Војно дело“, бр. 1/2001, стр. 158).

¹⁸ Упоредити: Слободан Томић, *Промене у организацији и функционисању обавештајног система САД*, „Безбедност“, бр. 6 (1998), стр. 823–827. Свака управа има више елемената, на пример, унутар Управе за администрацију делује Управа за подршку *JCS (Directorate for JCS Support)* итд. (детаљније: Jeffrey T. Richelson, *исто*, стр. 39).

¹⁹ Обавештајном заједницом КоВ дуго је руководио Уред помоћника команданта штаба за обавештајни рад (*Office of the Assistant Chief of Staff for Intelligence – OACSI*) (*исто*, стр. 66–67).

них установа КоВ и представљање и заступање КоВ у војним и националним обавештајним телима. Организационе јединице Уреда DCSI јесу Административни извршни уред (*Administrative Executive Office*) и директорати за: 1) спољни обавештајни рад (*Foreign Intelligence*); 2) будући обавештајни рад (*Future Intelligence*); 3) руковођење обавештајним информацијама (*Intelligence Information Management*); 4) контраобавештајне и HUMINT активности, и обавештајну политику (*IC/HUMINT, Intelligence Policy*); 5) обавештајне програме и анализе (*Intelligence Programs and Analysis*), и 6) резервне послове (*Reserve Affairs*). Посебно су значајне прве две организационе јединице, задужене за текуће обавештајне активности, израду дугорочних процена и обавештајне претње, развој обавештајне „архитектуре“ КоВ и утврђивање обавештајних потреба у будућности.²⁰

Обавештајну заједницу КоВ дуго су чиниле: Команда КоВ за обавештајне активности и безбедност (*Army Intelligence and Security Command – INSCOM*); Обавештајна агенција ракетних снага (*Missile Intelligence Agency*),²¹ Спољни научно-технолошки центар (*Foreign Science and Technology Center – FSTC*); Обавештајна служба за подршку борбених активности (*Intelligence Support Activity – ISA*),²² и Специјалне снаге Армије САД (*U. S. Army Special Force*). У садашњим условима обавештајну заједницу КоВ чине: 1) Команда КоВ за обавештајне активности и безбедност (*U. S. Army Intelligence and Security Command – INSCOM*) и 2) Национални земаљски обавештајни центар (*National Ground Intelligence Center – NGIC*). Команда КоВ за обавештајне активности и безбедност основана је 1976. године обједињавањем Команде за обавештајне активности КоВ (*Army Intelligence Command – AIC*) и Службе безбедности КоВ (*Army Security Agency – ASA*), као и Обавештајне агенције КоВ (*Army Intelligence Agency – AIA*), Обавештајне групе борбене команде (*Forces Command Intelligence Group*), Обавештајног одељења за анализе претњи (*Intelligence Threat Analysis Detachment*), и Центра за интерпретацију снимака (*Imagery Interpretation Center*).²³

На почетку, *INSCOM* непосредно је била одговорна *OACSI* и руководиоцу Централне безбедносне службе (*Chiefs of Central Security Service – CSS*), односно директору *NSA*. Њеним активностима руководили су заменици команданта штаба, одговорни за различите области деловања.²⁴ Тренутно, руководећи врх *INSCOM*-а чине помоћници

²⁰ Jeffrey T. Richelson, *The U. S. Intelligence Community* (fourth edition), Boulder, Colorado: Westview Press, 1999, p. 75.

²¹ Као научно-технолошка обавештајна агенција *MIA*, између осталог, руководила је и Одбрамбеним балистичким ракетним програмом (*U. S. Ballistic Missile Defense Program*). О њеном делокругу рада и организацији видети опширније: Jeffrey T. Richelson, *исто*, стр. 69.

²² Обавештајна служба за подршку борбених активности била је обавештајни елемент КоВ задужен за тајно прикупљање обавештајних података и за тајне операције. Имала је значајну улогу у америчким војним операцијама у Лаосу, Ел Салвадору, Африци и Југоисточној Азији (*исто*, стр. 71).

²³ *Исто*, стр. 75–76.

²⁴ Заменик команданта за обавештајне активности и анализе претњи руководио је Центром за обавештајне активности и анализе претњи. Заменик за операције

команданта одговорни за поједине послове (персонал, безбедност, логистика, руковођење ресурсима, модернизација борбених снага, операције, резервни послови и руковођење информацијама). За обављање оперативних послова *INSCOM*-а одговоран је помоћник команданта штаба за операције. Њему су подређена четири одељења за: 1) прикупљање обавештајних података техничким методом, посебно обавештајним снимањем; 2) *HUMINT* и контраобавештајне активности; 3) борбену спремност КоВ, и 4) криптолошку подршку и копнене борбене информационе активности.²⁵

Национални земаљски обавештајни центар (*National Ground Intelligence Center – NGIC*) основан је 1962. године под називом Спољни научно-технолошки центар. На почетку је био непосредно подређен Команди КоВ за материјалну готовост и развој. Његове основне функције су: 1) развој и одржавање базе података који се тичу обавештајних активности КоВ; 2) реализација обавештајних активности КоВ у подршци истраживачких, развојних и прикупљачких програма Министарства КоВ, ваздушнодесантним снагама, борбеним командама, *DIA*, Министарству одбране и политичким руководиоцима националног нивоа; 3) откривање најновијих науднотехнолошких претњи везаних за безбедност КоВ; 4) процењивање страних војних трендова и развојних програма истраживањем научно-технолошких и општих војних обавештајних достигнућа у свету; 5) идентификација страних открића на научно-технолошком и општем обавештајном плану која могу бити примењена у оружане и техничке системе; 6) утврђивање слабости страних развојних програма у подршци развоја америчких контрамера за њихову експлоатацију; 7) управљање америчким војним програмима за коришћење страних материјала, и 8) обезбеђивање подршке америчким војним и научно-технолошким обавештајним прикупљачким потенцијалима. Поред тога, *NGIC* задужена је и за пружање ватрене, ваздушне и маневарске подршке снагама КоВ, извиђање бојних поља, електронско покривање бојних поља, хемијски рат и биотехнологију итд. Унутрашњу структуру *NGIC* прилагодила је обиму и пословима из своје надлежности, тако да све задатке реализује кроз рад више дирекција (за борбена дејства, системе, технологију, стране материјале, обуку, руковођење информацијама и информациону технологију).²⁶

Обавештајна заједница ратне морнарице

Обавештајна заједница ратне морнарице (PM) (*Naval Intelligence Community*) задужена је за прикупљање обавештајних сазнања и подр-

руководио је прикупљачким обавештајним активностима *INSCOM*. Помоћник за *HUMINT* руководио је обавештајним програмима прикупљања података од људских извора, а помоћник за *IMINT* био је одговоран за прикупљање података обавештајним снимањем и другим сложеним операцијама те врсте итд.; Jeffrey T. Richelson, (first edition), исто, стр. 65–68.

²⁵ Jeffrey T. Richelson, (fourth edition), исто, стр. 76–77.

²⁶ Исто, стр. 78–80.

шку оперативним снагама РМ и другим деловима Министарства РМ (*Department of Navy*), и за бригу о укупним поморским обавештајним потребама обавештајних служби националног нивоа.²⁷ Обавештајну заједницу РМ дуго су чинили: 1) Уред морнаричке обавештајне службе; 2) Команда поморских обавештајних активности; 3) Командна група поморске безбедности, и 4) Команда поморских електронских система.²⁸

Крајем 1991. године обављена је темељита реорганизација обавештајних и безбедносних активности унутар ратне морнарице. Расформирани су поједини делови Команде поморских обавештајних активности – *NIC* (Оперативна група 168, *NOIC*, *NTIC*), а њихов кадар је припојен новооснованом Морнаричком прекоморском обавештајном центру (*Naval Maritime Intelligence Center – NAVMIC*). Почетком 1993. године настављена је реорганизација обавештајне заједнице РМ припајањем *NAVMIC*, *NIA* и преосталих делова *NIC* Уреду морнаричке службе – *ONI*. Тиме је заокружен процес обједињавања обавештајних и безбедносних послова РМ у надлежност две установе: 1) Уреда морнаричке обавештајне службе (*Office of Naval Intelligence – ONI*) и 2) Командне групе поморске безбедности (*Naval Security Group Command – NSGC*).²⁹

Уред морнаричке обавештајне службе – *ONI* основан је 1882. године ради обављања обавештајних активности за потребе РМ, откривања претњи непријатељевих морнарица, као и заштите обавештајних информација у току борбених дејстава ратне морнарице. Почетком 20. века развио се у модерну обавештајну службу, која је деловала широм света преко својих обавештајних официра, који су формално обављали функције поморских аташеа.³⁰ У Другом светском рату је постигао завидне резултате у оперативном обавештајном раду, а у поратном периоду наставио је с прикупљањем обавештајних података о страним морнарицама, нарочито совјетским подморничким капацитетима, и израђивањем анализа о потенцијалним циљевима за амфибијске операције

²⁷ *Naval Intelligence*, Internet 4/26/99, www.odci.gov/ic/ni.html, p. 1.

²⁸ Обавештајна заједница РМ била је задужена за прикупљање, обраду и уступање обавештајних сазнања и спровођење других активности за потребе Министарства РМ и *DIA*: подршку обавештајних активности поморских флота и Министарства одбране; унапређење сарадње између обавештајних усанова РМ и размену поморских обавештајних података итд. Као поморска научно-технолошка обавештајна служба (*naval intelligence R&D organization*), *NAVALEX* имала је више обавештајних функција, које су се реализовале кроз активност Поморског свемирског пројекта (*Navy Space Project – NSP*), Пројекта Ревсон (*REWSON Project*), и Пројекта подморског осматрања (*Undersea Surveillance Project*). Остваривала је и сарадњу између обавештајне заједнице РМ и Националног уреда за извиђање – *NRO* (опширније: Младен Бајагић, *Улога обавештајне заједнице у спољној политици САД* (магистарски рад), Београд, Факултет политичких наука, 2000, стр. 155–159).

²⁹ Jeffrey T. Richelson, (fourth edition), *исто*, стр. 80–81.

³⁰ Детаљније: Christopher Andrew, *исто*, стр. 25–29, 68, 77–81. У време сукоба Керенског и бољшевика, у Русији 1917. године, поморски аташе САД у Петрограду Њутон А. Мек Кули, истовремено и службеник *ONI*, обављао је обавештајне задатке за потребе *ONI* и Министарства РМ (Ernest Volkman, Blaine Baggett, *исто*, стр. 18).

у свету, које су чиниле централни део Националних обавештајних прегледа (*National Intelligence Surveys*), итд.³¹

Сада је *ONI* централна обавештајна агенција РМ којом руководи директор морнаричких обавештајних активности (*Director of Naval Intelligence – DNI*), са осам дирекција: 1) за људске изворе; 2) обавештајни рад; 3) сервисе; 4) руковођење инсталацијама; 5) безбедност; 6) прикупљачке активности; 7) системе, и 8) руковођење ресурсима.³² Посебно је значајна Дирекција за прикупљачке активности, у којој су обједињени поједини организациони делови *NIC* и *NAVMIC*, бивших обавештајних установа ратне морнарице. Унутар ње делују четири одељења: 1) за техничке операције; 2) за руковођење прикупљачким активностима и потребама; 3) за међународне програме, и 4) за специјалне програме. Прво одељење је задужено за идентификацију, процењивање и вредновање главних обавештајних прикупљачких процена и пропуста, утврђивање поморских обавештајних приоритета, презентовање поморских прикупљачких потреба и приоритета на националном обавештајном нивоу итд. Одељење специјалних операција задужено је за реализацију специјалних поморских подморничких прикупљачких програма, као што су *HOLYSTONE* и *IVY BELLS*.³³

Други елемент обавештајне заједнице ратне морнарице јесте Командна група поморске безбедности (*Naval Security Group Command – NSGC*), основана 1935. године, под називом Безбедносна група за комуникације, у оквиру Уреда за поморске комуникације. Од 1950. године команда је имала назив Група за поморску безбедност (*Naval Security Group – NSG*), а садашњи назив усвојен је 1968. године. Централа Команде је у Форт Миду (Мериленд), а њоме руководи заменик директора за поморске обавештајне активности.

Служба је овлашћена за две изузетно значајне области: електронске обавештајне активности и безбедност система веза. Због тога је њен оперативни кадар задужен за инсталирање *SIGINT* и *COMSEC* средстава на бродовима и подморницама ради обављања активности везаних за осматрање океана, океанских извиђачких сателитских система за потребе океанског осматрања и управљања *COMSEC* операцијама. Од 1994. године руководилац службе је именован за извршног руководиоца информационог ратовања и за команду и контролу тих операција. У обављању тих задатака помаже му неколико специјалних помоћника и девет помоћника команданта (за резерве, безбедност, руковођење људским изворима и администрацију; стратешко планирање; логистику и материјална средства; информационо ратовање, команду и контролу; обуку; изворе, планирање, програме, буџет и контролу; питања употребе поморскодесантних снага, и технологију).³⁴ Електронским оба-

³¹ Harry Howe Ransom, *Central Intelligence...*, исто, стр. 109.

³² Jeffrey T. Richelson, (fourth edition), исто, стр. 83–84.

³³ Опширније: исто, стр. 203–204.

³⁴ Исто, стр. 84.

вештајним активностима руководи помоћник команданта за информационо ратовање, команду и контролу, а најважније организационе јединице службе задужене за та дејства распоређене су широм света (Исланд, Јужна Кореја, Немачка, Шкотска, Јапан, Аустралија итд.).

Обавештајна заједница ратног ваздухопловства

Институционализација обавештајних активности унутар ратног ваздухопловства (РВ) САД отпочета је 1940. године, када је Информативно одељење армијског ваздухопловства реорганизовано у Обавештајно одељење. За даљи развој обавештајних активности РВ посебно је значајна 1941. година, када је основана Обавештајна служба РВ. У садашњим условима, Обавештајна заједница РВ (*Air Force Intelligence Community*) задужена је за: планирање и организовање обавештајних активности РВ и обезбеђење РВ и осталим националним корисницима неопходних обавештајних чињеница ради успостављања „информативне доминације у миру, кризама, и рату“.³⁵ У сарадњи с другим војним службама и националним обавештајним организацијама, првенствено са *CIA*, *DIA* и *NSA*, обавештајне агенције РВ обезбеђују правремена обавештајна сазнања свемирским снагама РВ и осталим командама ради свестраног сагледавања тренутног развоја међународне средине, коју, између осталог, карактеришу: глобализација економских односа, повећани проток и размена технолошких информација, „замагљивање традиционалних геополитичких граница“ и спречавање избијања нових ратних жаришта која могу да буду повод за операције „наметања мира“. Обавештајни извори служби РВ уграђени су у сваку команду РВ, док њихови стручњаци остварују сарадњу с руководиоцима на свим нивоима команди припремајући се за: операције у време елементарних непогода, операције одржавања мира, контратерористичке и контранаркотичке операције, и ратна дејства.³⁶

Обавештајну заједницу РВ дуго су чиниле следеће установе: 1) Уред помоћника команданта за обавештајне активности; 2) Обавештајна служба РВ; 3) Команда РВ за електронску безбедност; 4) Спољно технолошко одељење командног система РВ, и 5) Примењени технички центар ратног ваздухопловства.³⁷

Последњом реорганизацијом обавештајних активности РВ значајно је измењена структура његове обавештајне заједнице. Обавештајном заједницом руководи Директорат за обавештајни рад, осматрање и извиђање, који делује у оквиру Уреда заменика команданта Здруженог генералштаба за РВ и свемирске операције,³⁸ а чине је: 1) Дирекција

³⁵ *Air Force Intelligence*, Internet 01/07/98, www.odci.gov/cia/other_links/whell/afi.html, p. 1.

³⁶ Исто, стр. 1.

³⁷ О *OACSI*, *ESC* и *FTD* опширније: М. Бајагић, исто.

³⁸ Директорат је наследио функције *OACSI*; Jeffrey T. Richelson, (fourth edition), исто, стр. 87.

за обавештајни рад, осматрање и извиђање (*Directorate of Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance – DISR*); 2) Обавештајна агенција РВ (*Air Force Intelligence Agency – AIA*), и 3) Примењени технички центар РВ (*Air Force Technical Applications Center – AFTAC*).

Оснивање *DISR*, као нове обавештајне установе РВ, резултат је потреба интеграције обавештајних операција појединих делова РВ у новим условима. Директор *DISR* непосредно је задужен за: 1) припрему и утврђивање здружених војних и укупних националних обавештајних захтева; 2) утврђивање политике и управљачких мера за развој и примену оперативних обавештајних, прикупљачких, процењивачких и других система РВ; 3) руковођење или координацију програмских и буџетских питања у вези с реализацијом обавештајних, осматрачких и извиђачких функција РВ; 4) заступање обавештајних интереса САД, Министарства одбране и РВ у међународним, националним, међуагенцијским, ресорним и другим комитетима и телима, и 5) надгледање развоја обавештајних прикупљачких потенцијала, набавке средстава за актуелне обавештајне потребе и управљање везано за истраживања, развој, тестирање и унапређење тих активности.

Осим директора, руководећи врх *DISR* чине помоћник директора за обавештајни рад и заменици за осматрачке и извиђачке системе и информативне операције. За разматрање најзначајнијих обавештајних питања која се тичу односа између Здруженог генералштаба и те службе и појединих саветодавних и надзорних обавештајних тела задужена је Група за послове обавештајне заједнице, која је непосредно подређена директору.

У оквиру *DISR* постоји више одељења. Под контролом помоћника директора раде одељења за: 1) изворе; 2) борбени развој и планове; 3) продукцију и примењене програме, и 4) обавештајни рад и безбедност, док заменици директора руководе активностима одељења за: 5) осматрање, извиђање и прикупљање; 6) интеграцију извиђачких и осматрачких система; 7) одбрамбено-обавештајно ратовање и безбедност, и 8) специјалне програме.³⁹

Као специјализована електронска обавештајна служба, *DISR* задужена је за развој, координацију и контролу укупне обавештајне политике и свих обавештајних прикупљачких система РВ, посебно за области обавештајног снимања, електронског обавештајног рада, *MASINT* активности и система прикупљања обавештајних информација из људских извора. Поред тога, обрађује и уступа обавештајна сазнања крајњим корисницима и сарађује, у вези с тим, с другим чланицама америчке обавештајне заједнице.

Обавештајна агенција РВ (*Air Force Intelligence Agency – AIA*) централна је обавештајна установа за спровођење обавештајне политике ратног ваздухопловства.⁴⁰ Основана је 27. јуна 1972. под првобитним називом Обавештајна служба РВ (*Air Force Intelligence Service – AFIS*).

³⁹ Исто, стр. 88.

⁴⁰ *Air Force Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance...*, исто, стр. 1.

Организациону структуру *AIA* чине командни елемент, специјални штаб, управе, уреди и неколико специјализованих центара.

Командни елемент сачињавају руководилац службе и његов заменик, генерални инспектор и старији војни саветник. Поред командног елемента, у штабу *AIA* делују управе за: 1) персонал; 2) логистику; 3) комуникације и информације; 4) руковођење финансијама и контролу; 5) планове и потребе, и 6) операције. Према значају и сложености послова издваја се Управа за операције, задужена за надзор и управљање интеграцијом *SIGINT*, *MASINT*, *HUMINT*, научних и других техничких обавештајних активности и реализацију општих војних обавештајних прикупљачких и продукционих активности. Такође, непосредно руководи и прикупљачким активностима у којима се користе отворени и људски извори. Због тога је Управа организована у четири одељења: за тренутне операције; за интеграцију свемирских и других напредних програма; за оперативне планове, и за оперативно планирање и интеграцију.⁴¹ Поред управа, унутар штаба *AIA* делује и више уреда, који су задужени за односе са јавношћу, историју, резервне послове, безбедност итд.

Значајну подршку *AIA* добија од Центра за специјалне активности РВ, који руководи свим активностима РВ на прикупљању обавештајних података помоћу људских извора, односно спровођењу тајних прикупљачких активности помоћу људских извора, примени иследног метода (испитивање пребега) над лицима која долазе из Русије и других земаља које су потенцијални непријатељ Сједињених Држава.⁴² Поред тога, *AIA* непосредно руководи активностима 67. обавештајног ваздухопловног пука, који је укључен у обавештајне операције извиђачке природе и ваздушнодесантно извиђање, и пружа непосредну подршку земаљским и сателитским извиђачким системима ратног ваздухопловства. Организован у 34 обавештајна ескадрона, групе и ескадриле за обавештајну подршку, пук изводи обавештајне операције у свим регионима света.⁴³ Поред тога, *AIA* управља Националним ваздухопловним обавештајним центром (*National Air Intelligence Center – NAIC*), који чини једну од њене две најзначајније аналитичке компоненте. Центар је основан 1993. године и користи све расположиве изворе информација у обезбеђивању обавештајних података о свемирским системима, капацитетима и намерама потенцијалних непријатеља. Уз то, задужен је за обраду, коришћење и уступање обавештајних сазнања прикупљених *MASINT* активностима, односно сазнања прикупљена помоћу радара и електрооптичких и инфрацрвених сензора.⁴⁴ Центар пружа директну подршку свим учесницима у ратним дејствима, политичарима и америчкој заједници за набавку наоружања. Друга аналитичка компонента *AIA* јесте 497.

⁴¹ Jeffrey T. Richelson, (fourth edition), *исто*, стр. 90–91.

⁴² Центар има више одељења на територији САД, међу којима се издвајају Одељење 21, у седишту Центра, и Одељење 22, у бази ратног ваздухопловства у Рајт Петерсону.

⁴³ Опширније: Jeffrey T. Richelson, (fourth edition), *исто*, стр. 92–93.

⁴⁴ *Air Force Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance...*, *исто*, стр. 1.

обавештајна група, задужена за специјализовану обавештајну подршку у обављању функција делова РВ распрострањених по целом свету.⁴⁵

Примењени технички центар РВ (*Air Force Technical Applications Center – AFTAC*) основан је 1948. године као специјални оружани ескадрон, познат под првобитним називом Уред РВ помоћника заменика Здруженог штаба за атомску енергију – секција 1.⁴⁶ Организован је у седам дирекција за: 1) надзор нуклеарних претњи; 2) материјале и технологију; 3) примену нових технолошких достигнућа; 4) операције; 5) планове и програме; 6) обавештајни рад, и 7) логистику и системе. Најзначајнија је дирекција за операције, непосредно задужена за планирање, координацију и руковање Системом САД за откривање постројења атомске енергије (*U.S. Atomic Energy Detection Systems – AEDS*). Тај систем постоји у више од 35 земаља и користи разноврсне научне методе у прибављању и процењивању обавештајних података техничке природе о нуклеарним активностима страних држава. Систем *AFTAC* има велику мрежу својих снага у САД и другим регионима света, од којих су поједине тајна, јер се налазе на страним територијама без знања њихових влада.⁴⁷ Осим тога, Центар управља и Централном лабораторијом Мек Лилан (*McLellan Central Laboratory – MCL*), задуженом за обраду и анализу хемијских и биолошких једињења и развој најнапреднијих технологија које се могу употребити као хемијско и биолошко оружје.⁴⁸

После „хладног рата“, у Министарству одбране отпочет је процес обједињавања послова обавештајних активности, осматрања и извиђања (*intelligence, surveillance, and reconnaissance – ISR*) у јединствену целину.⁴⁹ Што се тиче РВ, задатак свих обавештајних организација задужених за

⁴⁵ *AIA* руководи и Информативним центром РВ за ратовање, у оквиру којег делује и Централна за оперативну подршку, која обезбеђује информације и пружа помоћ РВ у целом свету.

⁴⁶ Jeffrey T. Richelson, (fourth edition), *исто*, стр. 96.

⁴⁷ Упоредити: *The United States Government Manual 1995/1996*, стр. 197.

⁴⁸ Упоредити: Jeffrey T. Richelson, (fourth edition), *исто*, стр. 98.

⁴⁹ На основу нацрта председавајућег Здруженог генералштаба о развоју укупних војних потенцијала САД до 2010. године (Заједничка визија 2010), који је добио значајно место и у Извештају о четворогодишњем прегледу одбране из 1997. године (*Report of the Quadrennial Defense Review*, Мај, 1997), модернизација америчких оружаних снага у будућности заснована је на развоју система командовања, управљања, везе, компјутера, обавештајне активности, осматрања и извиђања (*command, control, comm-unications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance – C⁴ISR*). Основни елементи система *C⁴ISR* везани непосредно за реализацију *ISR* пројекта су: 1) вишесензорска информациона мрежа, која обезбеђује командама и снагама америчке војске надмоћ у познавању ситуације у борбеном простору; 2) могућности вођења информационо-операцијских манипулација или онемогућавања непријатеља да упозна борбени простор или несметано употреби сопствене снаге; 3) здружена мрежа комуникација, с одговарајућим капацитетом, еластичношћу и могућностима управљања мрежом, као подршка претходно наведеним могућностима, као и одређеним захтевима за комуникацијом између командних структура и борбених јединица, и 4) информациони одбрамбени систем за заштиту америчке глобалне комуникационе и процесне мреже од сметњи или коришћења противника. Упоредити: Вилијам Коен, *Извештај о четворогодишњем прегледу одбране (САД)*, „Војно дело“, бр. 3–4, 1999, стр. 104–105, 135–136.

спровођење *ISR* активности унутар тог вида оружаних снага САД (*Air Force Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance – ISR*) усредсређен је на: а) обезбеђивање подршке деловима оружаних снага САД које су ангажоване у мировним операцијама, кризама, или у рату, и б) постизање информационе супериорности у прикупљању обавештајних података, надзору над њима, коришћењу и њиховој заштити.⁵⁰ Замишљен као јединствени глобални обавештајни, осматрачки и извиђачки пројекат, систем *ISR* основан је ради обављања задатака везаних за свестрано испуњавање свих националних безбедносних захтева. Као део обавештајне заједнице САД, целокупан систем обавештајних активности, осматрања и извиђања РВ делује на плану ваздушно-десантног извиђања и осматрачких програма. Користећи најсавременије извиђачке и осматрачке системе и беспилотне летелице (*unmanned aerial vehicles – UAVs*), систем је усмерен на реализацију „обавештајних захтева националног нивоа“.⁵¹ Структура *ISR* посебно је ојачана 1997. године оснивањем установе директора за обавештајни рад, осматрање и извиђање (*Director of Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance – COI*), који је члан Штаба РВ и функционални руководилац свих информационих ратних потенцијала *ISR*. Он обавља и функцију „највишег функционера РВ унутар америчке обавештајне заједнице“ у сагласности с наредбама *DCI*.⁵²

Обавештајна заједница морнаричкодесантних снага

За руковођење обавештајним активностима морнаричко-десантних снага задужен је помоћник начелника Здруженог генералштаба за команду, контролу, комуникације, компјутере и обавештајни рад (*Assistant Chief of Staff for Command, Control, Communications, Computers, and Intelligence – C⁴I*). Под његовом управом делује посебно обавештајно одељење, састављено од четири одсека: 1) за контраобавештајни рад помоћу људских извора; 2) обавештајне планове и програме; 3) електронске обавештајне операције и електронско ратовање, и 4) обавештајне планове и политику. Поред тих одсека, унутар одељења делује и посебан уред за специјалну безбедност.⁵³ Обавештајна заједница морнаричкодесантних снага (*Marine Corps Intelligence*), заједно са другим агенцијама и заједничким обавештајним центрима Здруженог генералштаба и Обједињених команди, задужена је за специјализовану обавештајну продукцију ради пружања помоћи команданту морнаричко-десантних снага, планирање буџета, обезбеђивање развојних програма за обуку, планирање непредвиђених борбених ситуација итд.

Управа за обавештајне активности поморскодесантних снага (*Marine Corps Intelligence Authority – MCIA*), као централно аналитичко

⁵⁰ *Air Force Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance...*, исто, стр. 1.

⁵¹ Исто, стр. 1–2.

⁵² Исто, стр. 1.

⁵³ Jeffrey T. Richelson, (*fourth edition*), исто, стр. 98.

тело, задужена је за реализацију аналитичких задатака у сарадњи с Обавештајном заједницом морнарице и Обавештајном службом обалске страже. Сарадња се одвија у оквиру активности Националног поморског обавештајног центра и поморскодесантне базе Квантико у Вирџинији. Највише домете *MCI*A остварује у обавештајној продукцији за задовољавање захтева свих корисника у миру, периодима пред кризе или непредвидивим ситуацијама, за развијање доктрине, борбених структура, обуке и образовања, и унапређивање борбених дејстава. Све постављене задатке обавља кроз интеграцију, развој и унапређивање општих војних обавештајних активности, техничких информација, свих извора обавештајне производње и материјала из отворених извора.⁵⁴

Служба безбедности одбране

Служба безбедности одбране (*Defense Security – DSS*) основана је 18. септембра 1972. уједињавањем кадра Министарства одбране ангажованог на пословима безбедносних истрага,⁵⁵ а ангажована је првенствено на пословима заштите персоналних извора и укупних оперативних потенцијала.

Обједињавање истражног кадра у *DSS* допринело је побољшању квалитета и бржој реализацији безбедносних истрага, па се, временом, развио у искључиво цивилни персонал, с допунским безбедносним функцијама. Значајније измене у организацији *DSS* и безбедносних истрага уопште догодиле су се 1. октобра 1980, када је заменик секретара одбране пребацио у *DSS* администрацију Програма индустријске безбедности одбране из Агенције за одбрамбену логистику.⁵⁶

Као део националног програма индустријске безбедности, основне функције *DSS* познате су под називима Програм заштите кључне активне и Програм наоружања, муниције и експлозива. Обављањем тих послова повећан је ниво индустријске безбедности у свим агенцијама чија је основна функција безбедност. Осим тога, *DSS* наследио је и Школски институт одбране за безбедност.⁵⁷ У односу на почетни период деловања, у *DSS* десиле су се значајне организационе измене и развиле се у комплексну безбедносну организацију за заштиту персонала, информација, тајних индустријских производа и установа за потребе ресорног министарства и других владиних министарстава и агенција. Директивом *DoD*, из 1997. године, у *DSS* интегрисани су: Полиграфски институт *DoD*, Истраживачки центар за безбедност кадра и Институт безбедности *DoD*.⁵⁸ Деловање *DSS* под надзором је и руководством помоћника секретара одбране за команду, контролу, комуникације и обавештајни

⁵⁴ *Marine Corps Intelligence*, Internet 4/26/99, www.odci.gov/ic/mci.html, p. 1.

⁵⁵ Првобитни назив *DSS* био је Истражна служба одбране (*Defense Investigative Service – DIS*).

⁵⁶ *Defense Security Service (DSS): History*, Internet 17/04/2000, www.dss.mil/aboutdss/history.htm.

⁵⁷ *Истро*.

⁵⁸ *DSS: About DSS*, Internet 17/04/2000, www.dss.mil/aboutdss/indey.htm.

рад (*Deputy Assistant Secretary of Defense/Command, Control, Communications, and Intelligence – C³I*). Тренутно, DSS има три основне функције (задатка): 1) Програм персоналних безбедносних истрага; 2) Програм индустријске безбедности, и 3) безбедносну едукацију и обуку.

У оквиру Програма персоналних безбедносних истрага – *PSI*, DSS води више од 150.000 персоналних истрага, које користе судски органи DoD за одређене активности, на пример, за проверу појединачних пријава у војне јединице и установе, проверу приступа поверљивим информацијама, и слично. Програм индустријске безбедности (*The DSS Industrial Security Program – ISP*) обухвата одбрамбени део Националног програма индустријске безбедности (*National Industry Security program – NISP*), Програм наоружања, муниције и експлозива (*Arms, Ammunition and Explosives Program – AA&E*), и Програм заштите виталне инфраструктуре (*Critical Assets Assurance Program – CAAP*). Програм NISP основан је ради обезбеђења приватном индустријском сектору, школама и универзитетима који пружају услуге DoD (изводе радове на основу уговора с Владом) успешне заштите поверљивих информација које поседују у периоду реализације уговорених послова. Осим тога, Програм индустријске безбедности обухвата и пружање безбедносних савета и помоћи тим институцијама, контраобавештајну заштиту и подршку, и друге услуге које се тичу индустријске безбедности. Програм је омогућио да DSS своје деловање прошири и изван територије САД, односно да се почне оперативно ангажовати у међународним оквирима, пружајући помоћ америчким индустријским операцијама у Европи и другим регионима света. За Програм безбедносне едукације и обуке задужена је Академија DSS, која пружа подршку свим деловима службе, агенцијама и војним установама унутар DoD, као и свим, владиним уговором одређеним, извођачима индустријских пројеката за потребе одбране. Академија је ангажована и на иновирању и примени програма безбедносне едукације и обуке, истраживању и развоју укупних безбедносних потенцијала, као и развоју програма за напредовање кадра.

Целокупан кадар службе задужен је за подизање нивоа безбедности запослених на осетљивим индустријским пројектима на националном и међународном плану, ефикаснију реализацију безбедносних истрага и других безбедносних послова за потребе федералне државе, федералних агенција и одређених прекоморских локација на којима се изводе уговорени индустријски пројекти и радови. Осим тога, DSS пружа значајну помоћ војним службама и Државном секретаријату у истрагама које воде изван територије Сједињених Држава.⁵⁹

Централа DSS налази се у Северној Вирџинији, а служба је организована у четири оперативне области: западну, централну, северноисточну и југоисточну. У оквиру северноисточне области делује Уред службе за међународну безбедност (*Office of Security Services International – OSSI*) у Минеаполису. Уред је одговоран за обављање безбедносних

⁵⁹ Тренутно DSS запошљава више од 2.500 службеника, ангажованих на безбедносним, истражним и контраобавештајним пословима.

задатака DSS изван америчке територије, првенствено на подручју Европе, Средњег и Блиског истока и Централне и Јужне Америке.⁶⁰

У организационој структури DSS посебно је значајан Уред за контраобавештајну активност (*Counterintelligence Office – CI*), који је основао 1993. године помоћник секретара одбране за командовање, контролу, комуникације и обавештајни рад (*C³I*). Основни циљеви (принципи) формирања тог уреда су: 1) интегрисање контраобавештајних активности у област деловања DSS; 2) обезбеђивање потребног контраобавештајног искуства и знања радној снази; 3) увећавање значаја контраобавештајног рада структура DSS у целокупној индустрији, и 4) помоћ корисницима у препознавању сумњивих страних обавештајних прикупљачких активности и извештавање о њима. У целини DSS прихватила је те принципе и, према њима, користи сва сазнања за побољшање програма: а) руковођења поверљивим програмима у индустрији; б) антиципацији претњи; в) спречавања илегалних технолошких трансфера, и г) побољшања превенције економске шпијунаже у одбрани капацитета носилаца појединих програма и радова.⁶¹ Уред за контраобавештајне активности активно сарађује с иследницима и оперативцима индустријске безбедности DSS, одговорним за прикупљање података о могућим илегалним или неодобреним активностима извођача радова који имају приступ поверљивим информацијама. Та сарадња омогућава Уреду ефикаснију комуникацију с извођачима у спровођењу одобрених програма заштите.

Уред за специјалне истраге ратног ваздухопловства

Уред за специјалне истраге РВ (*Air Force Office of Special Investigations – AFOSI*) основан је 1. августа 1948, на предлог Конгреса, ради обједињавања истражних активности унутар Сједињених Држава. Званично је задужен за пружање професионалних истражних услуга везаних за заштиту особља, операција и борбених средстава РВ и ресорног министарства. Основна надлежност AFOSI јесте спровођење кривичних истрага и пружање контраобавештајних услуга командантима актуелних операција ратног ваздухопловства, па се AFOSI ангажује за идентификацију, истраге и спречавање аката шпијунаже, тероризма, превара и других озбиљних криминалних активности које могу да буду претња укупним потенцијалима РВ и Министарству одбране.⁶² Рад AFOSI усмерен је на четири основна приоритета: 1) коришћење контраобавештајних активности за борбену заштиту; 2) спречавање насилничког криминала у РВ; 3) борбу против претњи информационим системима и технологији РВ, и 4) спречавање и наношење пораза новим облицима превара. Штаб AFOSI смештен је у бази РВ Ендрју у Мериленду, и

⁶⁰ DSS Regions: Internet 17/04/2000, www.dss.mil/aboutdss/loc.htm.

⁶¹ DSS Counterintelligence, Internet 17/04/00, www.dss.mil/cithreats/index.htm.

⁶² Air Force Office of Special Investigations, Internet 02/04/00, www.dtic.mil/afosi/fact/factafosi.htm.

организационо је подељен на: 1) осам теренских иследних региона (два изван територије САД); 2) седам теренских иследних ескадрила (шест изван територије САД), и 3) више од 160 одреда (деташмана) и оперативних локација широм света.

У обављању својих дужности, кадар *AFOSI* ангажован је у различитим операцијама, као што су контраобавештајне активности, кривичне истраге, истраге економског криминала, информационе операције, заштита технологије и специјализоване услуге. *Контраобавештајне активности* су првенствено усмерене против претњи непријатељевих обавештајних служби и терористичких група безбедности ратног ваздухопловства, па *AFOSI* руководи офанзивним и дефанзивним активностима у откривању и спречавању ефектива непријатељевих обавештајних служби и терористичких група. Под тим активностима подразумевају се истраге шпијунских криминалних и терористичких акција, технолошких трансфера и појава компјутерске инфилтрације, као и пружање личне заштите највишим руководиоцима и другим званичницима РВ надзирањем антитерористичких програма у географским подручјима за које су карактеристичне снажне терористичке активности. У оквиру реализације пројекта *кривичних истрага AFOSI* ангажује се на ислеђивању тешких злочина, под којима се подразумевају силовања, рањавања, веће провалне крађе, трговина дрогом и друге криминалне активности. У случају најсложенијих кривичних дела иследници примењују специјализоване експертизе и напредне технике. У *истрагама економског криминала* подразумева се ангажман иследника *AFOSI* приликом ислеђивања дела као што су: повреде уговора са РВ, повреде одобрених и неодобрених инвестиционих програма и активности, компјутерских система, платних трансакција и других новчаних питања, еколошки криминал, повреде имовине РВ и друге административне неправилности. Уред користи сва искуства везана за преваре приликом њиховог утврђивања, одређивања локација и ширења у операције и програме ратног ваздухопловства. О активностима на спречавању тих дела извештавају се базе и највише командне структуре РВ ради пружања помоћи у идентификацији и превенцији свих врста превара усмерених на укупне потенцијале РВ и Министарства одбране.

Основна дужност *AFOSI* у борби РВ против глобалних безбедносних претњи по његове информационе системе јесте пружање подршке *информационим операцијама* против будућих претњи усмерених према РВ, при чему се посебна пажња посвећује свемирској кибернетици. Као једина агенција која управља контраобавештајним истрагама, операцијама и прикупљањем сазнања о повредама потенцијала РВ, *AFOSI* овлашћена је и за спровођење активности везаних за спречавање компјутерског криминала, па је *AFOSI* руководећи део Програма РВ за техничко осматрање и контрамере.⁶³ *Заштита технологије* званично је позната као Програм *AFOSI* за истраживање и заштиту технологије или, скраћено, „Феникс 7“. Програм се односи на пружање контраоба-

⁶³ Исто.

вештајних и других истражних услуга ради заштите технологије, програма, најзначајнијих информација у вези с тим програмима, персонала и укупних потенцијала ратног ваздухопловства. Коначно, последњи програм *AFOSI* јесу специјализоване услуге, под којима се подразумева ангажовање у истрагама различитих специјалиста *AFOSI* (технолошки стручњаци, полиграфисти, компјутерски експерти, научни саветници итд.) чије је учешће изузетно значајно за њихов исход.

Унутар *AFOSI* основано је више специјализованих установа и организационих целина задужених за различите активности. Посебно су значајни Одбрамбена компјутерска судска лабораторија и Одбрамбени програм обуке за компјутерске истраге. Лабораторија је задужена за обраду и анализу доказног материјала прикупљеног током контраобавештајних и кривичних истрага и истрага компјутерских превара, док се кроз Програм спроводи обука за компјутерске истраге и обезбеђује компјутерска судска обука иследницима Министарства одбране. Осим тих целина, унутар *AFOSI* делује и „33. теренски иследни ескадрон“, познат као „Теренски уред Вашингтона“ (*Washington Field Office – WFO*), задужен за истраге и предмете у вашингтонском дистрикту. Смештен је у бази Ендрју, а састоји се од три одељења: 1) одељења у бази РВ Болинг; 2) одељења у бази вашингтонског дистрикта, и 3) одељења у бази Форт Мид. Центар тактичких оперативних уреда *WFO* (*Washington Field Offices Tactical Operations Center*) управља контраобавештајним активностима, борбеном заштитом и другим заштитним операцијама у дистрикту. На основу распрострањених контраобавештајних, истражних и других потребних капацитета, Центар пружа подршку иследним операцијама других организационих јединица *AFOSI*.⁶⁴ Од 1997. године у оквиру *AFOSI* делује и Специјализовани антитерористички тим (*Antiterrorism Speciality Team – AST*), смештен у бази РВ Лакленд у Тексасу, задужен за специјализовану обуку посебних организационих јединица *AFOSI* ради обезбеђивања антитерористичких и контраобавештајних информација и пружања иследних услуга персоналу и организационим целинама ратног ваздухопловства.

Закључак

Глобални и агресивни карактер америчке спољне политике, заснован после „хладног рата“ на идеји стварања „новог светског поретка“, с доминацијом САД као једине преостале силе у светским размерама и нагласком на новим одредницама стратегије националне безбедности, потврђен је у више програмских докумената америчке администрације у последњој деценији 20. века.⁶⁵ Таква спољнополитичка стратегија утицала је да се интензитет и размере деловања америчког војног

⁶⁴ Исто.

⁶⁵ Осим у Извештају о четворогодишњем прегледу одбране САД из 1997. године, та тематика, с обзиром на нове спољнополитичке смернице, садржана је и у документу Државног секретаријата САД о стратегији националне безбедности

обавештајно-безбедносног комплекса знатно појачају, према новим безбедносним изазовима и захтевима који се постављају целокупном америчком систему безбедности. Редефинисање постојеће националне безбедносне стратегије имало је, дакле, за последицу убрзање процеса темељите реконструкције америчких обавештајних и безбедносних потенцијала, при чему је реорганизација војног дела америчког обавештајно-безбедносног система била коренита како на плану промене делокруга рада појединих служби и њихове специјализације по областима истраживања, тако и на плану оснивања нових обавештајних и безбедносних служби које имају стратегијски и оперативни значај.

Највише је било промена у обавештајним заједницама појединих видова оружаних снага, у којима је, с обзиром на све већу примену научних и технолошких достигнућа и измену глобалног концепта реализације обавештајних активности, осматрања и извиђања – *ISR*, дошло до обједињавања појединих обавештајних установа, тако да је њихов број знатно смањен. Промене су биле део процеса укупне реорганизације америчких оружаних снага, а оснивање нових обавештајних установа обједињавањем постојећих било је срачунато на проширење делокруга рада, побољшање ефикасности у појединим областима обавештајне делатности и успостављање еластичнијих облика командовања и контроле над тим установама, што се посебно односи на обавештајне заједнице ратне морнарице и ратног ваздухопловства. У вези с тим треба посматрати улогу и значај новооснованих обавештајних служби, као што су Дирекција за обавештајни рад, осматрање и извиђање – *DISR* и Командна група поморске безбедности – *NSGC*. Осим тога, значајно је реорганизован и систем командовања обавештајним и безбедносним установама, пре свега оснивањем нових руководећих органа за поједине видовске обавештајне заједнице, као у случају Директората за обавештајни рад, осматрање и извиђање при Уреду заменика Здруженог генералштаба за ратно ваздухопловство и свемирске операције.

С друге стране, ради обједињавања одређених специфичних грана обавештајног рада на националном нивоу, посебно оних које се односе на примену тзв. техничког метода (*Technical Intelligence – TECHNIT*), и то свих његових видова (*SIGINT, COMINT, MASINT, IMINT*), из војног комплекса су издвојене поједине обавештајне установе. Пре свега, Централни уред за анализу слика (*Central Imagery Office – CIO*) и Одбрамбена агенција за израду карата (*Defense Mapping Agency – DMA*), који су обједињени у нову обавештајну агенцију националног нивоа – Националну агенцију за снимање и израду карата (*National Imagery and Mapping Agency – NIMA*). Такође, Национална агенција

за нови век из маја 1997. године. У њему су, између осталог, као стратешки политички и безбедносни приоритети, наведени: очување америчке позиције главног светског заштитника мира; повећање сарадње у суочавању са свим безбедносним претњама без обзира на националне границе, и јачање дипломатских и војних потенцијала, уз захтев за одговор на све изазове новог века (упоредити: *A National Security Strategy for a New Century*, Internet 1998, www.whitehouse.gov/WH/EOP/NSC/Strategy.html).

безбедности (*National Security Agency – NSA*) и Национални уред за извиђање (*National Reconnaissance Office – NRO*), који формално припадају војном обавештајном комплексу, постали су у последњим деценијама службе на стратегијском националном нивоу, и заједно с *NIMA* чине моћни национални електронски обавештајни троугао. Због тога се у обавештајној заједници морају посматрати изван војног комплекса, односно као националне обавештајне установе у истој равни са Централном обавештајном агенцијом.

Очигледно је да су све промене у војном обавештајно-безбедносном комплексу пратиле најзначајније измене у доктрини и концепцији ратовања коју су САД лансирале још пред крај „хладног рата“. При томе, је посебан значај придат извођењу специјалних операција, у којима су различите форме обавештајног рада у директној функцији подршке борбених активности делова америчких оружаних снага. У вези с тим, најважнији задаци војних обавештајних служби постали су: успостављање информационо-обавештајне надмоћи у односу на потенцијалне противнике; пружање борбене обавештајне подршке на стратегијском, оперативном и тактичком плану, и извођење различитих операција обавештајно-субверзивног карактера.

Литература:

1. Loch K., Johnson, *America as a World Power: Foreign Policy in a Constitutional Framework* New York, McGraw-Hill, Inc., 1991.
2. *Executive Order 12036: United States Intelligence Activities*, January 24, 1978, Presidential Directives and Executive Orders, Internet, www.awpi.com/IntelWeb/US/misc/eo_12036.html.
3. *Executive Order 12333: United States Intelligence Activities*, December 4, 1981, Internet, 01/09/98, www.fas.org/irp/offdocs/EO12333.html.
4. Christopher Andrew, *For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency from Washington to Bush*, New York: Harper Collins, 1995.
5. Ernest Volkman, Blaine Baggett, *Secret Intelligence*, New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc., 1989.
6. Harry Howe Ransom, *Central Intelligence and National Security*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press., 1958.
7. *Air Force Intelligence*, Internet 01/07/98, www.odci.gov/cia/other_links/whell/afi.html